

Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll 16

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 26. september 2023

Algus 14.00, lõpp 16.00

Juhataja: Heljo Pikhof (esimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Vadim Belobrovstsev, Helle-Moonika Helme, Züleyxa Izmailova (Kadri Tali asendusliige), Liina Kersna, Margit Sutrop, Tanel Tein

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja), Silja Tammeorg (nõunik)

Puudusid: Mart Helme, Ester Karuse, Signe Kivi ja Tõnis Lukas

Kutsutud: haridus- ja teadusminister Kristina Kallas ning ministri nõunik Anzori Barkalaja (1-3. päevakorrapunkt), Riigikontrolli peakontrolör Ines Metsalu-Nurminen, auditijuht Rauno Vinni ning audiitorid Eva-Maria Asari ja Kristi Loide (2. päevakorrapunkt), kollektiivse pöördumise esindajad Anna Fattakhova, Svetlana Udras, Jelena Kull, Andrei Titov ja Andrei Kante ning Rajaleidja õppenõustamisteenuste osakonna juhataja Tiina Kütt (3. päevakorrapunkt).

Päevakord:

1. Ülevaade Haridus- ja Teadusministeeriumi 2023. aasta II poolaasta tööplaanidest
2. Riigikontrolli audit „Eesti keele õpe vene õppekeelega põhikoolis“
3. Kollektiivne pöördumine "Petitsioon erivajadustega laste õpetajate kaitseks" (1-6/23-93/1)

1. Ülevaade Haridus- ja Teadusministeeriumi 2023. aasta II poolaasta tööplaanidest

Kristina Kallas andis ülevaate Haridus- ja Teadusministeeriumi tööplaanidest (lisa 1).

Heljo Pikhof viitas seoses ettevalmistatava alushariduse ja lapsehoiu seaduse eelnõuga asjaolule, et kohalike omavalitsuste ja eralasteaedade tasumäärad on erinevad. Pikhof küsis, kuidas on plaanis tagada laste ja lastevanemate võrdne ligipääs ja kohtlemine.

Kristina Kallas vastas, et riik ei kehtesta lasteaiataasumäärasid ega rahasta ka lasteaedade pidamist. Kohalik omavalitsus peab tagama lasteaiakohad lastevanemate sooviavalduse alusel. Tegemist on kohaliku tasandi kokkuleppega, millise summa ulatuses oodatakse lasteaiakoha kompenseerimist lastevanematelt ning millises ulatuses rahastatakse kohalikust maksurahast. Eralasteaed on lapsevanema valik. Minister rõhutas, et kohalik omavalitsus ei tohi lapsevanemale ütelda, et lasteaiataasumäära kohta ei ole ning laps peab minema eralasteaeda. Kui kohalik omavalitsus ei täida oma kohustust, siis on lapsevanemal õigus pöörduda kohtusse. Kohalikul omavalitsusel on juba täna võimalus pakkuda lapsevanematele alternatiivina

eralasteaia kohta, kompenseerides selle kohatasu. See praktika toimib ning jätkub ka uue eelnõu kohaselt.

Minister lisas, et lasteaiakohtadega on probleeme ainult Tallinnas ning seadus ei tohiks keskenduda ainult ühe linna probleemide lahendamisele. Kui omavalitsus leiab lasteaiakoha, siis peab inimene olema sellega nõus. Kui tahta seadusesse viia säte, et lapsevanema eelistusest lähtuvalt peab omavalitsus tagama lasteaiakoha, saab Tallinna probleem justkui lahenduse. Kõikidele teistele omavalitsustele aga, kellel ei ole isegi võimalik sellist lahenduspakkuda, tekitaks see säte probleeme juurde, rääkimata selle tagamisest.

Minister selgitas ka lasteaia keeleküsimumust. Vastavalt põhiseadusele võib õppeasutuses toimuda õppetöö ka muus keeles kui eesti keeles. Eraõppeasutused võivad ise otsustada oma õppekeele üle, mis ei kehti aga haridusasutuste kohta. Nii era- kui munitsipaallastehoiud on ettevalmistatava seaduseelnõu alusel kohustatud toimima eesti keeles. Ainukene erand jääb eralasteaedadele, mis on õppeasutused.

Helle-Moonika Helme tundis huvi, kas koolide pearahasüsteemiga sarnaselt on võimalik liikuda ka tasuta alushariduse pakkumise suunas.

Kristina Kallas vastas, et ei toeta kindlasti tasuta lasteaiakohtade pakkumist. See tekitaks uued lasteaiakohtade järjekorrad, e lapsevanemad hoiaksid lasteaia nimekirjas lapsi, kes tegelikult lasteaias ei käi. Tekiks sarnane olukord tasuta kõrghariduse pakkumisega, kus vastutustundetult vahetatakse erialasid jne. Lisaks viiks tasuta alusharidus valdkonnast raha välja ning vähendaks alushariduse kvaliteeti. Hetkel on kõige kallimas omavalitsuses lapsevanema panus 16 protsenti lasteaiatasu kogumaksumusest ning ülejäänud maksumus tuleb maksumaksja rahast. Minister lisas, et tasuta teenuste peale süsteemi ehitamine on ka riigieelarve viinud tänase kriitilise olukorrani.

Kallas lisas, et kui on soov algatada debatti teemal koolikohustus 5. eluaastast, siis ei ole tegemist tasuta alushariduse, vaid hoopis ühe teise debatiga. Täna lähevad Eesti lapsed võrreldes teiste riikide lastega kõige hiljem kooli ning neil on kõige lühem kooliaasta. Vaatamata sellele saavutavad Eesti lapsed kõige paremaid õpitulemusi. Ka hariduseksperptide sõnul on lapse küpsusaste alles 7. eluaastaks selline, kus ta on võimeline iseseisvalt õppima. Tänapäevane Eesti süsteem on vanuselises mõttes väga hästi ülesehitatud ning alusharidus on Eesti laste suurepärase PISA tulemuste üks alusvundamente.

Margit Sutrop sõnul on üks edu pant ka Eesti alushariduse väga hästi ülesehitatud õppekavad. Tänapäeval aga on suureks probleemiks üleminek lasteaiast kooli. Toetav keskkond muutub liiga kiiresti akadeemiliste tulemuste ning mõõtmiste keskkonnaks. Sutrop küsis, kui suur on nende laste protsent, kes ei käi lasteaias ning mis on lasteaias mittekäimise põhjus.

Kristina Kallas sõnul ei ole võimalik, et lasteaias käib 100 protsenti lastest. Lasteaias mittekäivaid 5.-7. aastaseid lapsi on u 3 protsenti. Tegemist on väga väikese ühiskondliku mõju piiriga.

Vadim Belobrovstev viitas eestikeelsele õppele ülemineku kindlustamisele ning lisas, et Tallinn on küsinud infot erandi tegemise kohta ning saanud vastuseks, et erandeid ei ole. Belobrovstev küsis, kuidas hakkavad võõras keeles õppima hariduslike erivajadustega (HEV) lapsed.

Kristina Kallas vastas, et HEV lapsed hakkavad õppima eesti keeles nagu kõik teised lapsed. Eripedagoogid ning muud spetsialistid on väitnud, et HEV lapsed on samuti võimelised

õppima muus keeles.. Ministri sõnul on HEV laste jaoks vaja vaid erimetoodikat. Tegemist ei ole mitte keelelise metoodika, vaid õppemetoodikaga, milleks on väikeklassid ning erinevad pedagoogilised lähenemised. Üksikud erandid tehakse laste kohta, kelle puhul on Rajaleidja eksperdid defineerinud spetsiifilise haridusliku erivajaduse, mis tuleneb keelelisest eripärast.

Margit Sutrop viitas ettevalmistatavale täiskasvanute koolituse seadusele ning palus sellega seoses selgitada mikrokaadi mõistet.

Kristina Kallas vastas, et mikro kvalifikatsioon on täienduskoolitusel omandatud, tõendatud ja tunnustatud teadmiste ja oskuste kogum, mis vastab tööturu või ühiskonna vajadustele. Mikro kvalifikatsiooniõppe maht peab olema vahemikus 5-30 ainepunkti. Kallas selgitas ka kvalifikatsiooni ja kraadi erinevust. Üldevalveerimise definitsioon on mikro kvalifikatsioon. Ülikoolide mikro kvalifikatsiooni aga nimetatakse kraadiks, kuna see on seotud ülikooli tasemeõppega.

Margit Sutrop viitas asjaolule, et mikro kvalifikatsiooni õppekava tuleb registreerida Haridus- ja Teadusministeeriumis. Sutrop küsis, miks ei võiks see jätkuvalt jääda õppeasutuste pädevusse.

Kristina Kallas vastas, et viidatud asjaolu kehtib ainult eratäienduskoolitusasutuste puhul.

2. Riigikontrolli audit „Eesti keele õpe vene õppekeelega põhikoolis“

Ines Metsalu-Nurminen sõnas sissejuhatuseks, et auditi tegemist alustati 2022. aasta alguses. Riigikontrolli huvitas, kuidas on eesti keele õpe korraldatud vene õppekeelega põhikoolides, millised on õppurite tulemused ja kas õpingute tulemused võimaldavad noortel jätkata õpinguid võimetekohaselt ja huvipakkuvalt. Kahjuks ei ole tulemused andmeanalüüsi põhjal väga head. Ligi kolmandik noortest ei saavutanud toona Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt eesmärgistatud taset.

2022. aasta lõpus otsustas Riigikogu, et vene õppekeelega koolid lähevad järk-järgult üle eestikeelsele õppele. See tekitas Riigikontrollis küsimuse, kas auditi fookus ja teema on relevantne. Hinnates andmeanalüüsi tulemusi ning osapooltelt saadud infot, hakkasid probleemid korduma. Toodi välja kooli töötajate kehv keeleoskus, raskus leida hea eesti keele oskusega õpetajaid, omavalitsuste heitlik tugi motiveeritud ja hea eesti keele oskusega õpetajate leidmiseks ning nende koolis tööl hoidmiseks. Lisaks, toonane Haridus- ja Teadusministeeriumi suhteliselt nõrk järelevalve koolis toimuva üle. Metsalu-Nurminen sõnas, et kõik need probleemid vajavad lahendamist ka eesti õppekeele ülemineku olukorras.

Rauno Vinni tutvustas andmeanalüüsi õppurite oskuste kohta ning andis ülevaate kohalikes omavalitsustes ja koolides kuuldust (lisa 2).

Kristina Kallas nõustus, et Haridus- ja Teadusministeerium oli suhteliselt passiivne enne eestikeelsele haridusele ülemineku otsust ning esialgse tegevuskava vastuvõtmist. Probleem oli aastakümneid laialt teada, kuid viidati koolide autonoomiale. Seaduse täitmise eest vastutasid koolipidaja ja -juht. Minister lisas, et täna on põhimõtteliselt sama olukord. Kui kool või koolipidaja ei täida järgnevatel aastatel seadust, siis Haridus- ja Teadusministeeriumil jõuõlga õigusnormi mõttes ei ole. On ainult järelevalve ning kohustus teha järelevalve peale õiend, mis annab ettekirjutuse puudused tähtaegselt likvideerida. Kui puudusi ei likvideerita, siis on koolitusloa äravõtmine ministeeriumi ainukene samm. Minister

lisas, et tegemist on äärmusliku meetmega ning Eesti õigusruumis ei peaks koolitusloa äravõtmist rakendama kontrollimehhanismina. Seetõttu on ministeerium palunud kõikidel koolidel kirjutada lahti oma tegevuskava, kus on analüüsitud nii õpetajate ressursipuudus, kui ka eestikeelsele haridusele üleminek aastani 2030. Tegevuskava täitmise eest võtab vastutuse koolipidaja. Nende tegevuskavade kaudu saab ministeerium ülevaate nii problemaatilistest koolidest kui ka tugevatest koolidest, kes võiksid minna appi teistele koolidele. Ministri sõnul on plaanis viia põhikooli- ja gümnaasiumiseadusesse õigusnorm, millistel juhtudel on Haridus- ja Teadusministeeriumil õigus sekkuda kooli juhtimisse, kui ei täideta seadust pärast järelevalve õiendil antud tähtaegade mittetäitmist.

Heljo Pikhof küsis, kuidas on plaanis jõuda tulemuseni, et kõik õpetajad oskavad eesti keelt.

Rauno Vinni vastas, et oluline märksõna on süsteemsus ja keskne lähenemine. Paljudes koolides on korraldatud eesti keele õpe. Direktorid näevad vaeva õpetajate töögraafiku ja keeleõppe sättimisel nii, et inimesed sellega ka hakkama saaksid. Aga kui maht suureneb, paljud õpetajad hakkavad korruga eesti keelt õppima ning on vaja leida asendusõpetajaid, siis tulevad süsteemipiirangud ette. Koolides läbi viidud intervjuude põhjal on välja toodud, et õpetajatele võiks pakkuda täiskohaga töötamise palka, aga vähendada töökoormust eesti keele õppimise võrra. Koolipidajatel selleks ressursi ei ole ning nimetatud palgatoetus võiks tulla keskselt. Vinni sõnul oleks vaja kokku korjata kõik head praktikad üle Eesti ning need keskselt seadustada või siis ressursidega katta.

Liina Kersna kinnitas endise haridus- ja teadusministrina, et olemasoleva teemaga tegelemiseks ei ole olnud poliitilist tahet. Esimest korda oli poliitiline valmisolek teemaga süvitsi tegelda siis, kui valmis eesti õppekeelele ülemineku tegevuskava ning mindi esimest korda järelevalvega vene õppekeelele koolidesse. Lisaks võeti ette regulaarsed tasemetööd, et määrata vene õppekeelele koolide õpilaste eesti keele oskuse taset.

Kersna küsis, kui palju sai Riigikontroll kasutada Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalve tulemusi vene õppekeelele koolides ning kas tulemustest oli kasu ka auditi koostamisel.

Eva-Maria Asari vastas, et auditi valimi koostamisel püüti mitte koormata ning vältida neid koole, kus ministeerium oli käinud oma järelevalvega. Riigikontroll tutvus ministeeriumi järelevalve tulemustega, aga see ei mõjutanud auditi tulemusi.

Margit Sutrop palus selgitada slaidi, millega analüüsitakse vene õppekeelele põhikooli lõpetajate haridustaset.

Rauno Vinni sõnul hakkas märgatav erinevus eesti ja vene põhikoolide lõpetajate hulgas n-ö sisse jooksmata alates kõrghariduse tasemelt. Olenevalt aastast oli see erinevus 5-9 protsendi vahel. Õpilane, kes B1 taset põhikooli lõpuks ei saavutanud, praktiliselt kõrghariduseni ei jõudnud. Selgus märgatav erinevus ka eesti ja vene õppekeelele põhikoolide vahel. Keeleõppes nõrgema tulemusega õpilaste teekond kõrghariduse omandamiseni kestis kauem.

Margit Sutrop avaldas lootust, et vastavalt värskelt vastu võetud seaduse muudatusele saab hakata kontrollima ka kooli direktorite keeletaset, mis annab võimaluse kiiremaks sekkumiseks.

Kristina Kallas sõnas, et keelenõue on alati olnud osa koolidirektori tööst. Kui direktori keeleoskus ei vasta nõuetele, siis saab Haridus- ja Teadusministeerium teha ettekirjutuse ning

määrata selle täitmiseks tähtaja. Kui tähtajaks ei ole ettekirjutust täidetud, saab määrata ka sunniraha. See kõik ei kehti aga juhul, kui ametis on koolijuhi kohusetäitja.

Margit Sutrop küsis, kas auditis vaatas eraldi ka koolijuhtide keeletaset.

Kristi Loide vastas, et koolijuhte (direktorid ja õppealajuhatajad) vaadati koos. Koolijuhtide keeletase oli üldiselt parem kui õpetajate keeletase. Nendes koolides, kus koolijuht ise oskas keelt ning väärtustas keele oskamist, oli kohapeale korraldatud ka keeleõpe. Loide rõhutas, et koolijuhi tegevusest sõltub väga palju, näit eesti keele kasutus koosolekute ajal jne.

Helle-Moonika Helme arvamuse kohaselt peaks Riigikontroll regulaarselt olukorda seirama.

Kristi Loide sõnas, et eesti õppekeelele ülemineku protsess on alles algamas ning Riigikontroll soovib reformi kulgemisel silma peal hoida. Kindlasti aga ei asenda Riigikontrolli töö seda, mida Haridus- ja Teadusministeerium peab tegema selleks, et olla kursis koolides toimuvaga.

Kristina Kallas sõnas, et plaanis on sisse viia kohustuslike tasemetööde tegemine kõikides 73-s koolis. 4. ja 7. klassis on tasemetöö kohustuslik eesti keele, matemaatika, loodusõpetuse kui ka vene keel emakeelena ainetes. Tasemetööde läbiviimine on oluline, et märgata õpilünkasid, mis on antud hetkel kõige suurem risk.

Margit Sutrop viitas erinevatele didaktikatele ja õpikutele ning küsis, kas on võimalik välja tuua mõni õppemeetod, mis annab parema tulemuse kui teine, st kas audit vaatas ka õppevara.

Kristi Loide vastas, et auditi käigus ei saanud vaadata, mis materjale kasutab õpetaja oma tunnis. Riigikontroll tugines oma analüüsis paljuski Eesti Hariduse Infosüsteemist saadud andmetele. Keeleekspertide väide on, et oluline on aktiivne keelekasutus, mitte passiivne õpe.

Helle-Moonika Helme küsis, kas on võimalik levinud metoodikate alusel õpetada kõigepealt selgeks keel ja siis jätkata muude ainete õpetamisega.

Kristina Kallase vastuse kohaselt on rahvusvaheline praktika, et kõigepealt õpetatakse eraldi keelt ja alles pärast seda tuuakse keeleõpetus ainetesse. Kallas lisas, et Eestis on nii varast kui ka hilist keelekümblust rakendatud juba 20 aastat. See töötab suurepäraselt ning tulemused on väga head. Küsimus on selles, et pikka aega on olnud puudu tahtest üleminek eestikeelsele õppele ka päriselt läbi viia. Ministri sõnul on keelekümblus muutunud lastevanemate poolt aina nõutumaks. Varase keelekümbluse korral toimub kogu õppetöö alates esimesest klassist eesti keeles. Tegemist on vaid oma metoodika ja tempoga. See kõik on Eestis olemas ning midagi uut leiutama ei pea. Kahjuks on omavalitsuste soov olnud pidada venekeelseid koole, mitte keelekümbluskoole.

Eva-Maria Asari kinnitas, et keelekümbluskoolide metoodika järgi õppinud laste eesti keele oskus on märgatavalt parem. 9. klasside õpilastest osales keelekümblusprogrammides ainult 17 protsenti ning küsimus on programmi ulatuses.

Liina Kersna sõnul näitavad ka tasemetööd, et keelekümbluskoolide õpilastel on paremad tulemused. Metoodika on olemas ja töötab.

Margit Sutrop küsis, miks keelekümbluse metoodikat ei õpetata õpetajatele.

Kristina Kallas vastas, et keelekümbluskoool on reaalse programmi alusel toimuv kool, kus on palju rohkem ressursi ning Haridus- ja Noorteameti (HARNO) panust vaja. Tegemist on

koolituskursuse teemaga ning kõik võimalused on olemas. Täna on plaanitud rohkem kui tuhandele õpetajale pakkuda lõimitud aine- ja keeleõppe metoodika ning keelekümblusmetoodika kursuseid. Seda kõike on võimalik HARNO-st saada nii kohapealse kui ka distantsõppe kaudu. Ministri sõnul jääb väga palju reaalse tahtmise taha, kui ei ole sunnimehhanismi.

Ministri sõnul ei ole viimasel kümnendil keelekümblust oma südameasjaks võtnud ei Tartu ega ka Tallinna Ülikool. Sellega tegeleb ainult Narva Kolledž, kes koolitab keelekümblusmetoodika alusel õpetajaid kõikidel õppekavadel. Narva Kolledži õppekohtade mahtu on suurendatud ning juurde on antud ka täiendkoolituse raha.

Ministri sõnul on Tallinna abilinnapea kinnitanud, et 2024. aasta 1. septembriks on leitud 1. ja 4. klasside keelekümblusmetoodika õpetajad. Küsimus on sellest järgnevate aastate õpetajate leidmiseks.

3. Kollektiivne pöördumine "Petitsioon erivajadustega laste õpetajate kaitseks" (1-6/23-93/1)

Jelena Kull tutvustas [kollektiivset pöördumist](#) ning lisas, et tänaseks on olukord laienenud selliseks, et kõik hariduslike erivajadustega (HEV) lapsed peavad üle minema eesti õppekeelele.

Pöördujad paluvad võimaldada lapsele erikohtlemine, kui on selgunud, et ainuke võimalus hariduse omandamiseks on teha seda lapse emakeeles, st vene keeles.

Svetlana Udrase sõnul anti enne üleminekut puudutava seaduse vastuvõtmist sihtrühmale teada, et HEV lastele jäävad erisused ning eriklassid saavad oma õpinguid jätkata laste emakeeles. Täna on selgunud, et eesti õppekeelele lähevad üle eranditult kõik lapsed. Udras lisas, et tema koordineerimise all olevad lapsed omavad kõik kõnehäiret ning neil on madalad kognitiivsed võimed. Lisaks õpivad tavakoolides ka intellektipuudega lapsed, kellega peab hakkama saama. Paralleelselt sellega tuleb tegelda ka õpetajate keelenõudega. Kui eriklass läheb üle eesti õppekeelele, peab ka õpetaja omama C1 kategooria keeletaset. Udrase sõnul on kõige suurem probleem, et ei ole kakskeelseid eripedagooge.

Kui lapsele määratakse Rajaleidja poolt eriklass ning vanemad panevad oma lapse eesti õppekeelele kooli 1. klassi, siis kandub probleem üle koolile. Udrase sõnul peab õpetaja hakkama saama eriklassiga, kus on näiteks 3 eesti emakeelega ning 3 vene emakeelega last. Udras edastas eripedagoogide mure, mille kohaselt on vaja kasvõi ajutist erisust, et eriklassid saaksid jätkata õppetööd laste emakeeles.

Tiina Kütt sõnas, et neid lapsi on suhteliselt vähe, kes ei ole võimelised õppima teises keeles. Tegemist on spetsiifiliste ja kindlate erivajadustega. Oluline keelespetsiifiline erivajadus on ainult neil, kellel on orgaaniline kahjustus või siis vaimse arengu häire. Lihtsustatud õppekava lapsed on peaaegu kõik võimelised õppima teises keeles, kuna nende õppekavas on juba olemas üks võõrkeel. Keerulisem on toimetuleku- ja hooldusõppekaval õppivate lastega, kelle õpetamisel omab suurt tähtsust õpetamise metoodika. Olulise psüühikahäirega laste (näit autism, kliiniline depressioon) puhul on oluline jälgida nende tervislikku seisundit, et neile mitte lisapinget tekitada. Kütt sõnas, et vaid tema poolt nimetatud põhjustel on teises keeles õppimine keeruline.

Kristina Kallase sõnas, et rääkides eestikeelsele õppele ülemineku erisustest, saab rääkida ainult Rajaleidja ekspertide poolt kinnitatud erisustest. Peab olema defineeritud, et laps ei ole võimeline õppima teises keeles. Sellisel juhul on erisus ka põhjendatud. Massiliselt ei saa lapsi viia lihtsustatud õppekava erisuse alla.

Tiin Kütt lisas, et kõik need lapsed, kes on Rajaleidja kooliväliselt meeskonnalt saanud tõhustatud- või eritoe otsuse, ei tähenda automaatselt keeleõppe erisuse alla kuulumist.

Svetlana Udras küsis, kes hakkab määrama lapse õppekeelt.

Tiina Kütt vastas, et tegemist on tavalise koolivälise nõustamismeeskonna protsessiga. Kui lapsel on muid raskusi ning selgub, et lisaks on tegemist ka keelespetsiifilise erisusega, siis lisatakse see otsuse juurde. Kütt toonitas, et keelespetsiifilise erisusega lapsi on vähe.

Svetlana Udrase sõnul on koolidel oluline teada juba täna, kas 2024/2025 õppeaastal on vajalik 1. klassi juurde moodustada eriklass või mitte. Praeguses olukorras on koolil lihtsam teavitada, et eriklassi ei ole plaanis avada ning HEV lapsed peavad saama hakkama tavaklassides.

Andrei Titov küsis, kui palju on keelespetsiifilise erisusega lapsi ning kuidas aru saada seaduse sättest, et õppekeel on eesti keel, kuid toetuskeel võib olla ka muu keel.

Kristina Kallas vastas, et raske on anda vastust, kui palju on keelespetsiifilise erisusega lapsi. Kallas selgitas, et lapse õppetöö lasteaias toimub eesti keeles. Kui lapsel on erivajadus, millega tuleb spetsiifiliselt ja individuaalselt tegelda ning erivajadus ei ole seotud lapse eesti keele või keelelise arenguga, siis võib tugi toimuda ka lapse emakeeles.

Heljo Pikhof küsis, kas keelespetsiifilise erisusega lapsi saab ühes linnas koondada ühte klassi ning kui palju selliseid lapsi on Tallinnas.

Svetlana Udras vastas, et Rajaleidja otsusega tõhustatud- või erituge vajavaid lapsi on Tallinnas u 1200, kellest pooled õpivad erikoolides ning pooled tavakoolide eriklassides. Aga kõik need lapsed ei ole keelespetsiifilise erisusega.

Jelena Kull küsis, kuidas hakkab eesti õppekeelele ülemineku tingimustes töötama vene õppekeelega Tallina Kadaka Põhikool, kus õpivad intellektipuudega lapsed. Neid lapsi ümbritsev keskkond on venekeelne.

Tiina Kütt vastas, et seaduse kohaselt on toimetuleku- ja hooldusõppe õppekeel kooli otsustada. Nimetatud kooli õpilased saavad vene keeles edasi õppida.

Kristina Kallas lisas, et on spetsiifilisi juhtumeid, kus lapse eripärast tulenevalt vajab laps emakeelset õpet. Kui spetsialistid on andnud hinnangu, et laps vajab emakeelset õpet, siis keegi ei vaidle sellele vastu. Minister lisas teadmiseks, et rahvusvaheline praktika ning teaduspõhise teadmise alusel on ka lihtsustatud õppekaval õppivad erivajadusega lapsed võimelised õppima ka teistes keeltes.

Tiina Kütt täiendas, et lahenduse võti seisneb õpetamise metoodikas. Keelekümblejad on vastavat metoodikat kasutanud juba ammu ning ilmselgelt tuleb keelekümbeluse metoodikat koolidele rohkem soovitada.

Svetlana Udrase sõnul on selge, et Eestis peab olema eestikeelne õpe, kuid sellega tuleb alustada alates alusharidusest. Sellisel juhul tulevad kooli lapsed, kes on eesti keele

algõpetuse juba läbinud. Udrase sõnul ei saa 4. klassi lihtsustatud õppekaval õppivaid õpilasi panna ootamatult olukorda, kus õppekeeleks on eesti keel. Udrase arvamuse kohaselt on 2024/2025 õppeaasta 4. klassi HEV laste jaoks kaotatud aasta, kuna ei anna soovitud tulemust. Kõne all olevale sihtrühmale on vaja erisust, et nad saaksid üleminekusse sujuvamalt lülituda. Eesti keele õppimine ei saa olla eesmärk omaette, vaid tegemist peab olema vahendiga. Udrase sõnul liigutakse paraku suunas, kus toimub eesti õppekeele pealesurumine.

Margit Sutrop küsis, kuidas peaks HEV laste puhul toimuma eesti õppekeelele üleminek.

Svetlana Udras vastas, et HEV laste eesti keele õpe peaks algama juba alushariduses.

Andrei Titov rõhutas, et kollektiivse pöördumise algatajad ei ole eestikeelsele haridusele ülemineku vastu. Pöördujad muretsevad laste pärast, kellele tekitab raskusi ka oma emakeeles suhtlemine. Titovi sõnul on oluline valmistada ette täisväärtuslikke ühiskonna liikmeid, mitte hooldekodu kliente, kes oskavad paar sõna eesti keeles.

Margit Sutrop sõnas, et saab pöördujate murest aru. Kõiki erijuhtumeid tuleb kaaluda tähelepanelikult, et ükski sihtgrupp ei jääks üleminekuprotsessis n-ö rataste vahele. Kui inimene jääb Eestisse elama, siis on isegi paarist eestikeelsest sõnast koosnev sõnavara väga oluline. See annab rohkem võimalusi töö saamiseks, naabritega suhtlemiseks jne. Sutropi arvamuse kohaselt võib HEV laste üleminek eestikeelsele õppele toimuda aeglasemalt ning seda õpet peaks igati tõhustama. Lastele hea eesti keele võimaldamine ei ole karistus, vaid see on nendele lastele pikemas perspektiivis abiks. Sutrop rõhutas, et üleminek tuleb korraldada kvaliteetselt, et keegi selle käigus kannatada ei saaks.

Kristina Kallas nõustus, et HEV laste puhul on üleminek raske ning eriklasside puhul võib aasta või isegi paar kaduma minna. Eriklassi tempo ja oskus eesti õppekeelele üle minna ei saa kuidagi olla võrreldav tavalise 4. klassiga. Minister kinnitas, et see ei olegi ootus, et eriklassi lapsed saavutavad 9. klassi lõpuks sama tulemuse kui tavaklassi lapsed. Selleks, et HEV lapsed pärast kohustusliku kooliea lõpetamist oma eluga paremini hakkama saaksid, on vaja eestikeelsesesse õppesse siseneda samm-sammult ning jõukohaste meetoditega. Minister lisas, et saab aru lastevanemate murest, kuna puuduvad vastused küsimustele, milline on keeleõppe meetod ja tempo eesti keele õppele üleminekul ning kuidas keeleõpe eriklassis tegelikult toimuma hakkab. Ministri sõnul peaksid Rajaleidja ja Tartu Ülikooli eksperdid koos lahendused välja pakkuma, kuidas hakkab toimuma HEV laste 4. klassi õppetöö.

Svetlana Udras sõnul teavad eripedagoogid hästi, millise õppemeetodiga edasi minna. Kõige suurem küsimus on selles, kust võtta need eripedagoogid, kes hakkavad õpetama eriklassides.

Tiina Kütt sõnas, et kõik eriklassid ei ole ühesugused. Nendes klassides õpivad väga erinevad lapsed ning väga erineval põhjusel. Teiseks, koolidel on juba praegu võimalus ja kohustus teha individuaalseid õppekavu. Kütt kinnitas, et Rajaleidja on omalt poolt valmis koole toetama nii hästi kui vähegi oskab ja jaksab.

Jelena Kull küsis, kas iga HEV lapse kohta tuleb Rajaleidjast individuaalne otsus.

Tiina Küti kinnituse kohaselt saavad erilised lapsed, keda on hinnanguliselt 20-100, kindlasti individuaalse otsuse.

Vadim Belobrovstev küsis, kas näiteks 5-aastane laps, kes ei ole võimeline rääkima oma emakeeles, liigitub individuaalse otsuse saajate hulka.

Tiina Küti vastuse kohaselt on lapse puhul, kes vaatamata pingutustele ei ole hakanud rääkima oma emakeeles, tegemist keelespetsiifilise murega. See laps vajab erikohtlemist ning eriõppekava, mis saab toimuda ka lapse emakeeles.

Margit Sutrop lisas, et püstitatud teema on väga oluline ning puudutab kõiki hariduslike erivajadustega lapsi sõltumata nende emakeelest. Sellele probleemile tuleb lahendus leida.

Heljo Pikhof tegi ettepaneku edastada kollektiivses pöördumises toodud ettepanek pädevale institutsioonile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, seisukoha kujundamiseks ja lahendamiseks.

Liina Kersna tegi ettepaneku edastada kollektiivses pöördumises toodud ettepanek ka Rajaleidjale.

Otsustati:

3.1. Edastada ettepanek Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Rajaleidjale seisukoha kujundamiseks ja lahendamiseks (konsensus: Züleyxa Izmailova, Margit Sutrop, Vadim Belobrovstsev, Heljo Pikhof, Liina Kersna).

(allkirjastatud digitaalselt)
Heljo Pikhof
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija